

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Соціально-психологічний факультет
Кафедра соціальної та практичної психології

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

Збірник наукових праць викладачів та студентів

Випуск 1

Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І.Франка
2015

*Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол №5 від 11.12.2015р.)*

Рецензенти:

- С.М. Симоненко** – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського
- В.О. Климчук** – кандидат психологічних наук, професор кафедри психології Українського Католицького Університету
- Л.П.Бутузова** – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології Житомирського державного університету імені Івана Франка

П49 Прикладні аспекти психології особистісного зростання. Збірник наукових праць студентів та викладачів. Випуск 1. / За ред. Л.П. Журавльової, Н.Ф. Портницької, Ю.Ю. Дем'янчук. – Житомир, Вид-во ЖДУ імені Івана Франка. 2015. – 130 с.

У збірнику наукових праць «Прикладні аспекти психології особистісного зростання» представлені результати науково-дослідної діяльності викладачів кафедри та результати роботи студентських психологічних гуртків та проблемних груп.

Статті подано в авторській редакції.

ЧИННИКИ ТА МЕХАНІЗМИ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

1.	Гавриловська К. Психологічна складова нормативно-правової регуляції поведінки особистості.....	6
2.	Дем'янчук Ю. Використання методів арт-терапії у роботі практичного психолога.....	9
3.	Котлова Л. Психологічний аналіз учбових конфліктів.....	11
4.	Котлова Л., Саух Т. Теоретичний аналіз факторів задоволеності шлюбом подружжя.....	15
5.	Кириченко В. Психологія споживчої поведінки.....	17
6.	Кулаковський Т. Формування підприємницьких компетенцій як завдання практичної психології.....	24
7.	Литвинчук А. Місце емпатії в структурі екологічної самосвідомості особистості.....	29
8.	Мазяр О. Психологічний експеримент І.О. Сікорського.....	33
9.	Можаровська Т. Особливості розвитку екологічної свідомості у підлітковому віці.....	35
10.	Фальковська Л. Архетип справедливості в українських казках.....	37
11.	Шмиглюк О., Зарицька Б. Теоретичний аналіз проблеми самосвідомості у психологічній науці.....	40

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: ВІКОВІ ТЕНДЕНЦІЇ

12.	Гавриловська К., Скрицька К. Чинники формування інтернет - залежності в юнацькому віці.....	43
13.	Гавриловська К., Шаховець Ю. Особливості емоційної сфери дітей з синдром Дауна.....	45
14.	Котлова Л., Бродовська А. Аналіз результатів дослідження прояву шкільної тривожності молодших школярів з різним рівнем навчальної успішності.....	47
15.	Котлова Л., Дідківська В. Зв'язок рівня комунікативності та інтернет – залежності в юнацькому віці.....	49
16.	Кирильчук І. Дослідження ціннісної сфери школярів при переході з молодших до середніх класів.....	51
17.	Кириченко В., Яцинюк Д. Психологічні особливості споживчої поведінки молоді.....	57
18.	Портницька Н., Войцехівська Ю. Гендерні особливості	

	стратегіальних тенденцій розвитку творчих здібностей у молодшому підлітковому віці.....	60
19.	Портницька Н., Долінчук І. Порівняльний аналіз ефективності опитувальників та психосемантичних методів у вивченні образу майбутнього подружнього партнера у юнацькому віці.....	64
20.	Портницька Н., Хомутовська О. Особливості прояву самостійності підлітків залежно від стилю материнського виховання.....	67
21.	Портницька Н., Чупріна С. Образ ідеальної дитини у свідомості батьків підлітків.....	69
22.	Савиченко О., Манілов Ю. Вікові особливості сприймання політичної реклами.....	71

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ РАКУРС

23.	Весельська А. Вплив особистісних характеристик на розуміння музичних творів.....	75
24.	Гавриловська К., Зверева І. Особливості мотиваційної сфери військовослужбовців.....	78
25.	Гавриловська К., Опанчук Т. Психосемантичні характеристики образу кохання у масовій свідомості.....	80
26.	Гавриловська К., Роїк І. Порівняльний аналіз емоційних станів молодих матерів із різним соціальним статусом.....	83
27.	Котлова Л., Драган С. Аналіз гендерних особливостей ставлення до грошей у студентському середовищі.....	86
28.	Котлова Л., Гарбовська І. Порівняльний аналіз ставлення чоловіків та жінок до поняття «конфлікт».....	88
29.	Котлова Л., Ковальчук В. Динаміка професійної мотивації студентів-психологів першого і п'ятого курсів.....	92
30.	Котлова Л., Ковтун В. Дослідження рівня комунікативної компетентності студентів-психологів 1 та 3 курсу	94
31.	Котлова Л., Осіпчук Л. Дослідження стилів поведінки в конфліктній ситуації в студентів з різним соціометричним статусом у групі.....	98
32.	Кириченко В., Божук І. Ефективність використання елементів еротики у рекламі.....	100
33.	Мазяр О., Міліневська Е. Суперечності між декларованими цінностями та реальною поведінкою студентів гуманітарних спеціальностей.....	102

34.	Савиченко О., Дубова С. Розвиток мотивації досягнення студентів в умовах неформальної освіти.....	106
35.	Тичина І., Листопадська М. Професійний вибір в уявленнях сучасних старшокласників.....	108

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДІАГНОСТИКИ ТА СУПРОВОДУ

36.	Гречуха І. Ціннісна підтримка літературно обдарованих старшокласників: на прикладі роботи українських та польських літературних осередків.....	112
37.	Дем'янчук Ю., Шмиглюк О. Структура психологічного портрету дитини у роботі з проєктивними техніками.....	116
38.	Загурська І. Кризові моменти в розвитку самооцінки першокласників.....	118
39.	Кирильчук І., Черняєва В. Психометрична характеристика тесту визначення рівня навчально-пізнавальної активності студентів ВНЗ.....	122
40.	Тичина І., Байдюк А., Жигун Ю., Кухарчук В., Лобода О. Рефлексія досвіду тренінгової роботи з дітьми, що потребують корекції розумового розвитку.....	125

Список використаних джерел

1. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / В. О. Моляко, О. Л. Музика. – Житомир : Видавництво ПП «Рута», 2007. – 319 с.
2. Моляко В. А. Психология творческой деятельности. - К.: Знание, 1978. - 48 с.
3. Музика О.Л., Портницька Н.Ф. Розвиток творчих здібностей у наслідувальній діяльності: Навчальний посібник для студентів вчз. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 128 с.
4. Портницька, Н. Ф. (2009) Інвенційні дії як основа розвитку творчості у дошкільному віці. Актуальні проблеми психології: Проблеми психології творчості: Збірник наукових праць / За ред. В.О. Моляко., 12. pp. 256-261.
5. Портницька Н.Ф. Стратегіальні тенденції розвитку наслідування дошкільників. Актуальні проблеми психології: Проблеми психології творчості та обдарованості: Збірник наукових праць / За ред. В.О. Моляко. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – Т. 12. – Вип. 2. – С. 206-211.
6. Теплов Б.М. Способность и одаренность // Психология индивидуальных различий. Тексты / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. - М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. - С.129-139

Наталія Портницька

кандидат психологічних наук, доцент

Ірина Долінчук

студентка VI курсу

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ОПИТУВАЛЬНИКІВ ТА ПСИХОСЕМАНТИЧНИХ МЕТОДІВ У ВИВЧЕННІ ОБРАЗУ МАЙБУТНЬОГО ПОДРУЖНЬОГО ПАРТНЕРА У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Сім'я як один із головних соціальних інститутів, відіграє чи не найважливішу роль в житті кожної людини. Універсальними та завжди актуальними проблемами сімейного життя будуть подружні конфлікти, інтимні стосунки, взаємовідносини між подружжям та розлучення. Але перед тим як зважитись на такий важливий крок як створення сім'ї, у кожного з партнерів є свої уявлення про особливості подружнього життя. Оскільки в період юнацтва укладається найбільше шлюбів, що пов'язане з фізичною та соціальною зрілістю особистості, тому вивчення дошлюбних відносин у юнацькому віці є однією із центральних тематик науковців.

Проблеми мотивації до вступу у шлюб висвітлені у роботах С.І. Голод, І.Ф. Манілов, А.М. Обозова, М.М. Обозов, А.К.Швець, Л.Б. Шнейдер, Н.Г. Юркевич. Готовність молоді до сімейного життя була об'єктом уваги І.В. Гребеннікова, Т.В. Говорун, С.В. Несиної.

Дослідження останніх років стосуються образу сім'ї, дитини, чоловіка, дружини (Т.В. Андреева, Б.П. Красовський, Н.Л. Москвічева, А.В.Лисова, Т.В. Терещенко). Водночас актуальними залишаються проблеми методів дослідження образу майбутнього подружнього партнера. Ми передбачали, що релевантним меті дослідження буде комплексне використання стандартизованих та психосемантичних методів.

Вибірку формували 60 жінок віком 18-25р. з різним сімейним статусом: розлучені, ті, які перебувають в громадянському шлюбі та незаміжні.

Дослідження проводилося у декілька етапів:

I етап – пілотажне дослідження з метою виявлення кола асоціацій, якими жінки описують образ «коханої людини» і «мій чоловік», а також формування вибірки для основного дослідження.

II етап – на основі частотного аналізу отриманих асоціацій нами було складено оціночну рештку найбільш вживаних асоціацій, твердження якої досліджувані мали оцінити за 10-бальною шкалою. Паралельно проводилося опитування за методикою РОД (А.М. Волкова, Т.М. Трапезнікова).

III етап – додатково з метою глибшого вивчення емоційної складової образу партнера використано частину тверджень методики Незакінчених речень Сакса-Леви (за шкалами «Ставлення до протилежної статі», «Сексуальні стосунки»), інша частина - модифікована відповідно до теми і мети дослідження.

IV етап - інтерпретація результатів та порівняння ефективності використаних методів.

Використання вказаних методів дозволило виділити оптимальні напрями їх застосування у вивченні образу майбутнього подружнього партнера у свідомості юнок (Рис.1).

Таким чином з'ясувалося, що всі категорії досліджуваних жінок виявляють неоднозначне ставлення до осіб протилежної статі, яке переноситься на різні сфери взаємовідносин. Жінки, що перебувають в громадянському шлюбі, схильні ідеалізувати свого обранця, проте ці уявлення протиставляються побуту з яким доводиться стикатися в реальності. Та все ж вони, і незаміжні жінки, очікують більшої віддачі від партнера у стосунках. Жінки, що пережили розлучення, намагаються брати відповідальність на себе. Кохана людина у їхній свідомості ототожнюється з подружнім партнером. В силу досвіду спільної організації побуту, розлучені жінки і ті, які перебувають в громадянському шлюбі, сім'ю пов'язують з труднощами та буденністю, а почуття кохання для них є другорядним.

Рис. 1. Діагностичні можливості методів у вивченні образу майбутнього подружнього партнера

Попри розходження в уявленнях про значимість інтимно-сексуальної сфери, якостей притаманних обранцеві та його професійну приналежність, жінки вбачають важливість особистісної ідентифікації з партнером, очікуючи від нього схожих інтересів, поглядів та цінностей (Таблиця 1).

Таблиця 1

Порівняльний аналіз тенденцій побудови образу майбутнього подружнього партнера у свідомості жінок різних категорій

Категорії жінок / Складові	Розлучені жінки	Незаміжні, що не мають стосунків	Незаміжні, що перебувають у стосунках	Жінки, які живуть громадянським шлюбом
Критерії оцінки стосунків	Домінують рольові домагання	Переважають рольові очікування		
Емоційне забарвлення образу	Негативне ставлення до чоловіків			Ідеалізація теперішнього обранця
«Кохана людина» і «Мій чоловік»	Не пов'язані поняття (труднощі, буденність)	Кохана людина ототожнюється з майбутнім чоловіком		
Інтимно-сексуальна сфера	Знижується значимість	Недооцінюється	Не є провідною	Важлива, проте не головна
Значимі якості	Почуття гумору Турбота Романтика Стабільність і надійність	Схожість інтересів Вірність Зовнішні дані та фізичні характеристики	Інтелектуальні здібності Вихованість Близькі інтереси Підтримка і турбота	Турбота Ніжність Почуття гумору Інтелект Матеріальне забезпечення

Професійна приналежність	«Спокійні», але щоб приносили прибуток (програміст, приватний підприємець)	Пов'язана із фінансовою сферою (лікарі-20%, військові - 13%, юристи - 27%).	Будь-які професійні вподобання чи різноманіття бажаних професій (журналіст, архітектор)	Бажані професії – бізнесмени– 40%, депутати- 13%, стоматологи-7%.
«Я» у стосунках	Важливість особистісної ідентифікації з партнером			

Список використаної літератури

1. Андреева Т. В. Семейная психология: Учеб. пособие. — СПб.: Речь, 2004.— 244с.
2. Бурлачук Л. Психодиагностика. – СПб.: Питер, 2002. – 352 с.
3. Лысова А.В. Психология семьи. Часть 2., Владивосток, Издательство дальневосточного университета, 2003. – 120 с.
4. Петренко В.Ф. Экспериментальная психосемантика: исследования индивидуального сознания // Вопросы психологии. – 1982. – №5. – С. 23.
5. Шнейдер Л. Б. Психология семейных отношений. Курс лекций. — М.: Апрель-Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2000. – 768 с.

Наталія Портницька

кандидат психологічних наук, доцент

Оксана Хомутовська

студентка III курсу

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ САМОСТІЙНОСТІ ПІДЛІТКІВ ЗАЛЕЖНО ВІД СТИЛЮ МАТЕРИНСЬКОГО ВИХОВАННЯ

Людина стає особистістю в процесі соціалізації. Першим інститутом, який її здійснює є сім'я, де формуються звички, інтереси, погляди, установки та в межах якої відбувається відпрацювання способів взаємодії з оточенням (Е.Ейдеміллер). Різні стилі виховання сприяють формуванню різних особистісних якостей. Соціокультурні особливості держав пострадянського простору виявляються у тому, що найбільше часу вихованням дитини займається матір, а батько – забезпечує сім'ю (В.М.Дружинін).

Однією з тенденцій підліткового віку є значний розвиток вольової сфери Як вказує А.І. Висоцький зазначає, що знижується дисциплінованість, витримка, самоконтроль, що обумовлено як психологічними, так і фізіологічними процесами організму, посилюється прояв впертості, сміливості, патріотизму. До кінця підліткового віку вольова сфера вже практично сформована.

Збірник наукових праць викладачів та студентів

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

Випуск 1

Укладачі Журавльова Л.П., Портницька Н.Ф., Дем'янчук Ю.Ю.

Художнє оформлення обкладинки Кириченко В.В.